

ΣΠΗΛΑΙΟΝ ΣΑΡΧΟΥ

Ἄριθμός 477

Ὑπὸ κ. Τζῶν Ζερβουδάκη

Τὸ σπήλαιον εἶναι γνωστὸν εἰς ὅλους σχεδὸν τοὺς κατοίκους τοῦ χωρίου Σάρχου.

Οἱ ὑπάρχουσες γραπτές μαρτυρίες δι' αὐτὸ εἶναι :

- 1) ΔΑΦΝΕΡ Μ. » Ὀδοιπορικαὶ ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν Δυτικὴν Κρήτην».
- 2) ΕΚΔΡΟΜΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ τεύχος 2.
- 3) ΓΕΩΡΓΙΟΥΔΑΚΗΣ Π. «Τὰ σπήλαια τῆς Κρήτης (προσπάθεια γιὰ μελέτη)» Ἀθῆναι 1961
- 4) PASHLEY R. «Travels in Greece and Kreta» London 1837 σελίδες 236-245
- 5) ΠΕΤΡΟΧΕΙΛΟΣ Ι. «Ἡ σπηλιὰ τοῦ Σάρχου» (Παν. 1954 σελ. 8, 10),
- 6) » » «Ἡ ἀξία τῶν σπηλαίων τῆς Κρήτης» Ἐφημ. «Κήρυξ Χανίων 12-4-1959.
Ἐφημερ, «Πατρίς» Ἡρακλείου 10]12-5-1959.
- 7) RAULIN V. «Description Physique de l'Île de Crete» Paris 1869 τόμος Ιος σελ. 372-376.
- 8) ΤΣΑΤΣΑΡΩΝΑΚΗ Κ. «Μία ἐκθεσις ὡμοτήτων τοῦ 1866» Κρητικὰ χρονικὰ 1954, 10-11.

Ἡ παροῦσα μελέτη καὶ πρώτη χαρτογράφησις τοῦ σπηλαίου ἐγίνε ὑπὸ πενταμελοῦς ομάδας ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῶν Τ. Α. Ζερβουδάκη καὶ Α. Μ. Σταυρίδη.

ΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΣΠΗΛΑΙΟΥ

Τὸ ἐν λόγῳ σπήλαιον εὐρίσκεται εἰς ἀπόστασιν περίπου 15' πρὸς δυσμὰς τοῦ ὁμωνύμου χωρίου τῆς Ἐπαρχίας Μαλεβιζίου τοῦ νομοῦ Ἡρακλείου Κρήτης. Μικρὸ μονοπάτι ὀδηγεῖ ἀπὸ τὸ χωρίον εἰς τὸ σπήλαιον.

Ἡ εἴσοδος τοῦ σπηλαίου εἶναι εὐδιάκριτος ἀπὸ ἀρκετὴν ἀπόστασιν λόγῳ τοῦ μεγέθους τῆς.

Ἰστάμενοι πρὸ τῆς εἰσόδου ἀντικρῦζομεν τὸ χωρίον Ἄγ. Μύρων εἰς κατεύθυνσιν 70°.

ΣΠΗΛΑΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ἡ εἴσοδος εἶναι ἓνα μεγάλο ἀνοιγμα (6 × 6 μ. περίπου) εἰς τὴν πλαγίαν τοῦ λόφου. Ἀκολουθεῖ μικρὰ αἴθουσα. Διὰ νὰ προχωρήσωμεν εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ σπηλαίου ἀναγκαζόμεθα νὰ ἀναρριχηθῶμεν εἰς τὸ ἀπέναντι τῆς εἰσόδου τοίχωμα, τῆς μικρᾶς αἰθούσης εἰς ὕψος 6 μ. ἀπὸ ὅπου ἀρχίζει μᾶλλον εὐρὺς διάδρομος. Μετὰ διαδρομὴν 6 μ. νέα ἀναρρίχησις 4 μέτρων μᾶς ὀδηγεῖ εἰς τὸ ὑψηλότερον, ἀπὸ τὸ ἐπίπεδον τῆς εἰσόδου, σπήλαιον (10 μ.).

Ἀκολουθοῦν διάδρομος καὶ μικρὰ αἴθουσα (5 × 5 μ.) πλήρης ὀγκολίθων. Μέχρις ἐδῶ τὸ ὕψος τῆς ὀροφῆς εἶναι περίπου 5 μ.

Ἀπὸ τὴν μικρὰν αἴθουσαν μὲ τοὺς ὀγκολίθους ἀρχίζει διάδρομος, ὀλιγοῦ μήκους 23 μ. μὲ τελείως κάθετα τοιχώματα καὶ μὲ πλάτος τὸ ὅποιον κυμαίνεται ἀπὸ 0,50-1,5 μ.

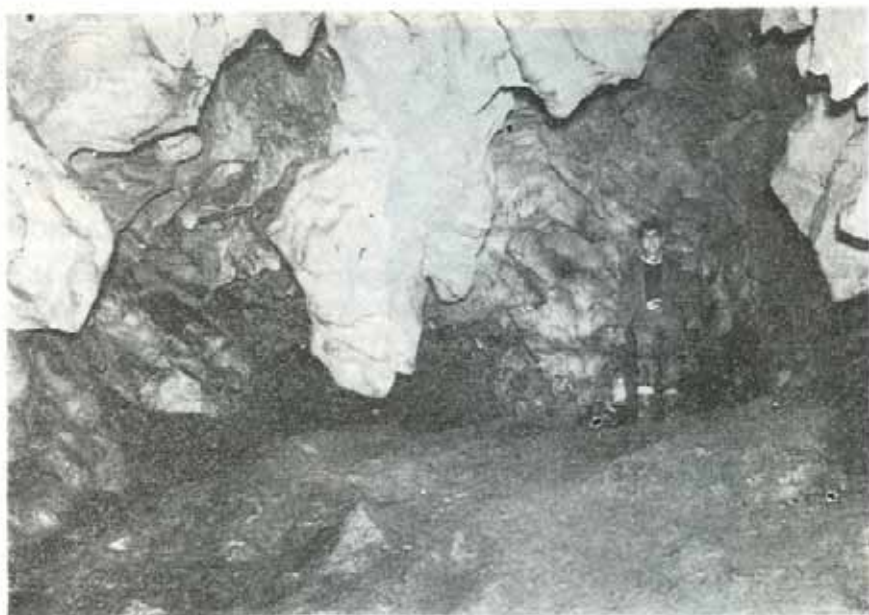
Ἀπὸ τὴν ἀρχὴν τοῦ στενοῦ αὐτοῦ διαδρόμου ἐμφανίζεται μία ἐντονος

σταγονορροή όφειλομένη εἰς τὸ μικρὸ πάχος τῶν ὑπερκειμένων στρωμάτων χώματος τὰ ὅποια διαπερνᾷ μετ' εὐκολίας τὸ ὕδωρ τῶν βροχῶν.

Σταλακτίτες καὶ σταλαγμίτες δὲν ὑπάρχουν. Ἀπὸ τὸ σημεῖον Χ (βλ. χάρτην) ἀρχίζει κατωφερικὸς διάδρομος, με κλίσιν 40" καὶ μήκος 50 μ. Τὸ ἔδαφος εἶναι ἀκρῶς ὀλισθηρὸν λόγω τῆς ἐντόνου σταγονορροῆς. Τὸ ὕψος τῆς ὀροφῆς εἶναι εἰς τὰ περισσότερα σημεῖα 2,5 μ.

Μὲ τὸ τέλος τοῦ κατωφερικοῦ αὐτοῦ διαδρόμου ἡ σταγονορροή σταματᾷ τελείως.

Τὸ σπήλαιον ἐξακολουθεῖ νὰ εἰσχωρῇ εἰς τὴν γῆν ὑπὸ μορφήν ὑπογείου διαδρόμου ἄλλοτε ὀριζοντίου καὶ ἄλλοτε κατωφερικοῦ.

Σπήλαιον Σάρχου Μαλεβοζίου. Ὁ κρεμασμένος βράχος τοῦ διαδρόμου Χ.Ψ.Ω.

Τὸ ὕψος τῆς ὀροφῆς κυμαίνεται ἀπὸ τὰ 2 μ. ἕως τὰ 80 ἢ 60 ἑκατοστά.

Ἡ διάβασις γίνεται κάπως δύσκολος εἰς τὸ σημεῖον Φ. Ἡ δυσκολία ὑπερνικᾶται καὶ φθάνομεν εἰς τὴν αἴθουσαν Τ Χ (13 × 8 μ.), με ὕψος ὀροφῆς 4 μ. Τὸ ἔδαφος εἶναι καλυμμένον ἀπὸ ἀφθονον λεπτόκοκκον ἀργιλικὴν ἄμμον καὶ παρουσιάζει ἀνωφέρειάν τινα.

Ἀπὸ τὴν αἴθουσαν αὐτὴν ἀρχίζει καὶ πάλιν διάδρομος κατωφερικὸς μετατρεπόμενος μετ' ὀλίγον εἰς ὀριζόντιον διὰ νὰ γίνῃ καὶ πάλιν κατωφερικὸς κ.ο.κ. ἕως ὅτου καταλήγομεν εἰς τὴν αἴθουσαν Ο Μ Λ (6 μ. × 7 μ.).

Καὶ αὐτῆς τῆς αἰθούσης τὸ ἔδαφος εἶναι καλυμμένον καθ' ὅλην τὴν ἑκτασίαν τοῦ ἀπὸ ἀφθονον λεπτόκοκκον ἀργιλικὴν ἄμμον.

Ἐκ τῆς αἰθούσης ἐκκινουῦν :

α) Διάδρομος Ν ὁδηγῶν εἰς τὴν αἴθουσαν Ι Ζ τὸ ἔδαφος τῆς ὁποίας καλύπτεται με τὴν αὐτὴν ὡς τῶν προηγουμένων ἄμμον με ὀλίγους βράχους καὶ ἀφθονον γουανὸ νυχτερίδων. Εἰς τὸ σπήλαιον Ζ καπνοδόχος (Cheminée) εἰς τὸν βράχον ὁδηγεῖ εἰς ὕψος περίπου 10 μ.

β) Έκ τοῦ σημείου Λ μικρά ὀπή εἰς τὸ δάπεδον τῆς αἰθούσης Ο Μ Λ ἐκ τῆς ὁποίας μετὰ δυσκολίας διέρχεται τὸ ἀνθρώπινον σῶμα, ὁδηγεῖ εἰς στενὸν κατώφερικόν διάδρομον Κ Θ. Ὁ διάδρομος οὗτος διέρχεται κάτωθεν τοῦ διαδρόμου Ν καὶ τῆς αἰθούσης Ι Ζ. Ἡ μετακίνησις ἐντὸς τοῦ ἐν λόγω διαδρόμου εἶναι δύσκολος λόγῳ τοῦ μικροῦ του πλάτους (0,80—1,5.) καὶ τῆς χαμηλῆς ὀροφῆς του (0,60—0,80 μ.).

Ὁ διάδρομος Κ Θ καταλήγει διὰ μικροῦ κρημοῦ βάθους 4,5 μ. εἰς τὴν μικρὰν αἶθουσαν Η καὶ ἐκ ταύτης διὰ τοῦ διαδρόμου Ζ εἰς τὴν κατώφερικὴν αἶθουσαν Ε Δ Γ.

Εἰς τὴν ὀροφὴν τῆς αἰθούσης Η συναντῶμεν διὰ πρώτην φοράν στα-

Σπήλαιον Σάρχου. Σημεῖον Υ.

λακτικὴν ὕλην ὑπὸ μορφήν ἐρυθροκαστανῶν κοραλίων.

Ἡ αἶθουσα Ε Δ Γ ἔχει ἔδαφος ἄκρως ἀνώμαλον καὶ ἡ ὀροφή της ἐπίσης ἀνώματος εὐρίσκεται εἰς ὕψος 7—8 μ.

Εἰς τὸ σημεῖον Γ τὸ ἔδαφος ὀριζοντιοῦται, ἡ ὀροφή κατέρχεται καὶ πάλιν εἰς τὰ 2 μ. καὶ ἐμφανίζεται τὸ πρῶτον ὕδωρ, ὀλίγον μὲν εἰς τὸ σημεῖον Β διὰ τὰ ἐμφανισθῆ μετὰ 4 μ. μικρὰ λίμνη Α.

Τὸ ὕδωρ τῆς μικρᾶς αὐτῆς λίμνης μᾶλλον θολὸν ἔχει βάθος περίπου 3 μ, Ὁ βράχος τῆς ὀροφῆς κατέρχεται ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἕως ὅτου συναντηθῆ μετὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος καὶ κλείσῃ τὴν διάβασιν.

Τὸ ὕδωρ προχωρεῖ κάτω ἀπὸ τὸ τοίχωμα τοῦ βράχου, δηλαδὴ εὐρισκόμεθα πρὸ σιφωνίου, πρᾶγμα ποῦ ἀποδεικνύεται :

α) ἀπὸ τοὺς ἤχους ποῦ ἀκούγονται πίσω ἀπὸ τὸ τοίχωμα,
β) ἀπὸ τὸν παφλασμὸν ποῦ δημιουργεῖ τὸ ὕδωρ ἂν καὶ ἀκίνητον διὰ τὸν παρατηρητὴν τὸν ἰστάμενον εἰς τὸ σπήλαιον Α καὶ
γ) εἰς ἕξ ἡμῶν διεπίστωσεν δι' ἐπανειλημένων καταδύσεων ὅτι μᾶλλον εὐρὴ κοίλωμα ὑπάρχει καὶ προχωρεῖ κατὰ τὸ σημεῖον Α.

Ἐδῶ, λόγῳ ἐλλείψεως καταλλήλων στολῶν καὶ συσκευῶν ἐσταμάτησεν ἡ ἐξερεύνησις

ΔΙΑΣΤΑΣΕΙΣ

Μέγιστον ὕψος ἐκ τῆς εἰσόδου : 10 μ.

Μέγιστον βάθος ἐκ τῆς εἰσόδου : 73,50 μ.

Μέγιστον μῆκος ἐξερευνηθέντων διαδρόμων 323,50 μ.

ΘΕΡΜΟΚΡΑΣΙΑ—ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΑ

Ἡ ἐντὸς τοῦ σπηλαίου θερμοκρασία κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐπισκέψεως ἦτο 16°, Ρεύματα ἀέρος δὲν ὑπάρχουν. Ἀερισμὸς ἀρκετὰ καλός.

ΒΙΟΣΠΗΛΛΑΙΟΛΟΓΙΑ

Ἄφθονες νυχτερίδες διαβιοῦν ἐντὸς τοῦ σπηλαίου καθὼς καὶ διάφορα ἔντομα (εἰδικὴ ἐρευνα δὲν ἐγένετο).

ΥΔΡΟΛΟΓΙΑ

Τὸ σπήλαιον εἶναι κοίτη παλαιοῦ ὑπογείου ποταμοῦ ὁ ὁποῖος μάλιστα ἔρρειν μετὰ ἀρκετὴν ὀρμὴν ὅπως μαρτυροῦν τὰ τοιχώματα τοῦ σπηλαίου.

Τὴν διάβρωσιν τὴν ὁποῖαν ἔχει ὑποστῆ ὁ βράχος ἀπὸ τὴν ὀρμὴν τῶν ρεόντων ὕδατων δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν λίαν ἐμφανῶς εἰς τὴν ὀροφὴν τῆς αἰθούσης Ε Δ Γ καὶ ἔτι ἐμφανεστερον εἰς τὸν μεγάλον κατωφερικὸν διάδρομον Υ.Ω. Χ Ψ Ω εἰς ἓνα σημεῖον τοῦ ὁποῖου ὑπάρχει τεμάχιον βράχου τὸ ὁποῖον κρέμεται ἀπὸ τὴν ὀροφὴν παρουσιάζον ἐντονώτατα τὰ ἴχνη τῆς διαβρώσεως ταύτης (βλέπε φωτογραφίας καὶ χάρτας).

Σήμερον ὕδωρ ὑπάρχει μόνον εἰς τὸ τμήμα Α—Α'. Ἀνάλυσις τοῦ ὕδατος τούτου ὑπὸ τοῦ κ. Ζερβουδάκη ἔδωκε τὰ ἑξῆς ἀποτελέσματα :

Ἄψις : Διαυγής (ἐνέχει ὀλίγον ἰζημα)

Ἀνίχνευσις Ἀμμωνίας : ἀρνητικὴ

» Νιτρῶδων : »

Ὀλικὴ σκληρότης : 17,2 Γαλλικοὶ βαθμοὶ

Χλωριοῦχα εἰς χλώριον : 0,014 %/100.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω συνάγεται ὅτι πρόκειται περὶ δείγματος ὕδατος ποσίμου ἀπὸ χημικῆς ἀπόψεως, ἡ δὲ θερμοκρασία του κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς ἐξερεύνησεως ἦτο 13°.

Τὸ ὕδωρ αὐτὸ πρέπει νὰ ὑπάρχη ἐν ἀφθονίᾳ ἀποθηκευμένον εἰς ὑπόγειον λεκάνην ἢ εἶναι πλάγιος πλόκαμος ἐν ἐνεργείᾳ ὑπογείου ποταμοῦ.

Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Σάρχος ἀναφέρουν ὅτι κατὰ καιροὺς καὶ δὴ κατὰ τὰ ἔτη, τὰ ἀκρῶς πλούσια εἰς βροχὰς καὶ χιόνας, τὸ σπήλαιον πλη-

ροῦται ὑδάτων μέχρι καὶ αὐτῆς τῆς εἰσόδου ἐκ τῆς ὁποίας τὸ ὕδωρ ἐκτινάσσεται μετὰ θορύβου καὶ ἀφρώων ὡς ὀρμητικώτατος καταρράκτης.

Ἡ «ὑπερχείλισις» αὕτη διαρκεῖ ἐπὶ ἡμέρας τινάς καὶ ὕστερον καταπαύει.

Οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου πορακολουθοῦν τὸ φαινόμενον τοῦτο, ἐκ τοῦ φόβου τῶν ὑδάτων, ἀπὸ τὴν ἀπέναντι τοῦ σπηλαιοῦ κλιτύν.

Ἡ τελευταία ὑπερχείλισις, κατὰ τοὺς κατοίκους τοῦ Σάρχου, ἔλαβεν χώραν τὸ ἔτος 1958.

Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἀποδεικνύει, κατὰ τὴν γνώμην μας, ὅτι ὑπάρχει ἐντὸς τοῦ ἐδάφους τῆς περιοχῆς ὑδραυλικὴ πίεσις ἰκανὴ νὰ μεταφέρῃ εἰς ὕψος 84 μέτρων ὄγκον ὕδατος περίπου 1000 μ³ καὶ ὁ ὄγκος οὗτος ἀφοῦ φθάσῃ εἰς τὸ ὕψος αὐτὸ νὰ ὑψίσταται ἀκόμη τὴν ἐπίδρασιν ἰσχυρᾶς δυνάμεως ἥτις νὰ τὸν ἐκτινάξῃ μετὰ τὴν ὀρμὴν τὴν ὁποίαν περιγράφουν οἱ κάτοικοι τοῦ Σάρχου.

Ἐπιθυμοῦντες νὰ διαπιστώσωμεν ἂν ἡ στάθμη τοῦ ὕδατος τοῦ σπηλαιοῦ κατὰ τὴν ἀνοιξιν ἀνέρχεται πολὺ ὑψηλότερον τοῦ σπηλαιοῦ Α ἔχαράξαμεν εἰς διάφορα σημεῖα ἐπὶ τῆς ἀμμου τοῦ δαπέδου σχήματα καὶ γράμματα τὰ ὁποῖα δεόν νὰ ἐξαφανισθοῦν ἐὰν τὸ ὕδωρ φθάσῃ ἔως ἐκεῖ.

ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ—ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΙΣ—ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ—ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Ἐκ τῆς τουριστικῆς πλευρᾶς τὸ σπήλαιον δὲν παρουσιάζει ἐνδιαφέρον τοῦλάχιστον κατὰ τὸ ἐξερευνηθὲν τμήμα καὶ τοῦτο διότι ἐλλεῖπει παντελῶς σταλακτιτικὸς διάκοσμος. Πιθανῶς πέραν τοῦ σημείου Α, νὰ ὑπάρχουν διάδρομοι μετὰ ὠραίαν διακόσμησιν.

Κρίνομεν ἀπαραίτητον μίαν νέαν ἐξερευνητικὴν προσπάθειαν κατὰ τὸ προσεχὲς φθινόπωρον ὅτε τὰ ὕδατα εὐρίσκονται εἰς τὴν μικροτέραν αὐτῶν ποσότητα, μετὰ καταλλήλους ὑποβρυχίους στολάς διὰ νὰ διαπιστωθοῦν τὰ ἐξῆς :

α) Ἐὰν ὑπάρχουν διάδρομοι τουριστικοῦ ἐνδιαφέροντος πέραν τοῦ σπηλαιοῦ Α, ὅτε δύνανται νὰ γίνουσι οὗτοι προσίτιοι εἰς τὸ κοινὸν διὰ καταλλήλου διανοίξεως εἰς τὸν βράχον.

β) Νὰ διαπιστωθῇ ἡ προέλευσις, ἡ ποσότης καὶ ἡ διεύθυνσις τῶν ὑδάτων ὥστε νὰ καταστῇ δυνατὴ ἡ χρησιμοποίησις αὐτῶν δι' ἀρδευτικοῦ σκοποῦς.

Ἐπίσης προτείνομεν ὅτι ἐφ' ὅσον κατὰ τὸ τρέχον ἔτος ὑπερχείλισῃ καὶ πάλιν τὸ σπήλαιον νὰ σπεύσωμεν ἀμέσως εἰς Σάρχον συνοδείᾳ ἐιδικοῦ ἐπιστήμονος τοῦ Ι.Γ.Ε.Υ. πρὸς μελέτην τοῦ φαινομένου (ὑπολογισμὸς ὄγκου ἐξερχομένου ὕδατος, δυνάμεως κλπ.).

Πρὸς τοῦτο ἐζητήσαμεν ἀπὸ τὸν Πρόεδρον τῆς Κοινοῦτητος Σάρχου νὰ τηλεγραφήσῃ εἰς ἡμᾶς μόνις ἀρχίση ἢ ὑπερχείλισις ἐλπίζοντες ὅτι ὁ Ε.Ο.Τ. θέλει ἐγκρίνει τὴν ἀμεσον ὑπὸ τὰς ἀνωτέρω ἀναφερθεῖσαι προϋποθέσεις, μετὰ βίας εἰς Σάρχον ὀλιγομελοῦς ὁμάδος.

Τέλος ἐπειδὴ τὸ σπήλαιον δὲν στερεῖται ἐνδιαφέροντος θὰ ἤθελα νὰ προσθέσω καὶ τὰ κατωτέρω.

Σήμερον ἐὰν οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου Σάρχος ἐπιθυμοῦν νὰ προσελκύσῃσιν ἀριθμὸν τινα φυσιολατρῶν καθὼς καὶ τουριστῶν φίλων τῆς ὑπαίθρου, δύνανται μετὰ μικρὰν δαπάνην διὰ τὴν ἀγορὰν ὑλικῶν τινῶν (ἴσως ἐνίσχυσις ἐκ μέρους τῆς Νομαρχίας ἢ τοῦ Ε.Ο.Τ.) καὶ βασικῶς μετὰ προσωπικὴν ἐργασίαν τῶν κατοίκων, ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψιν καὶ καθοδήγησιν μέλους τῆς Ε.Σ.Ε. νὰ ἐκτελέσωσιν μικρὸν ἀριθμὸν διευθετήσεων ἐντὸς τοῦ σπηλαιοῦ διὰ νὰ καταστήσῃσιν εὐκόλον τὴν ἐπίσκεψίν του.